

ΟΠΕΡΑ

ΤΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΠΕΡΑΣ

«**Ρετσιτατίβο**»: Αποτελεί ένα είδος μουσικής απαγγελίας. Χωρίς να έχει αμιγή μουσική γραμμή, το ρετσιτατίβο χαρακτηρίζεται από τη γοργή ομιλία και τη φλύαρη επανάληψη της ίδιας νότας.

«**Άρια**»: Στα Ιταλικά σημαίνει «αέρας». Είναι ένα τραγούδι με έντονη μελωδικότητα - εκφραστικότητα και συνήθως βαθιά συγκινητικό που αναδεικνύει τις φωνητικές ικανότητες του τραγουδιστή.

«**Σύνολο**»: Μία όπερα μπορεί να περιέχει σκηνές συνόλου με κουαρτέτα, κουίντετα, ντουέτα κ.α. Την οπερετική δράση υποστηρίζει η ορχήστρα που δημιουργεί την κατάλληλη ατμόσφαιρα σύμφωνα με τη πλοκή του έργου.

«**Εισαγωγή**» (**ουβερτούρα**): Η όπερα την εποχή Μπαρόκ άρχιζε συνήθως με μία ορχηστρική εισαγωγή με μελωδίες από τις άριες που επρόκειτο να ακουστούν.

«**Λιμπρέτο**»: Το λιμπρέτο είναι το θεατρικό – ποιητικό κείμενο. Ο συνθέτης και ο λιμπρετίστας συνεργάζονταν έτσι ώστε η μουσική να αναδείκνυε με τον καλύτερο τρόπο την πλοκή του έργου, την δραματικότητα των χαρακτήρων, την ατμόσφαιρα κλπ.

Η γέννηση της όπερας

Η όπερα γεννήθηκε στην Ιταλία περίπου το 1600 (**17ος αι.**) στη Φλωρεντία, από μία ομάδα καλλιτεχνών και διανοούμενων («Φλωρεντινή Καμεράτα»), ο **Πέρι**, ο **Κασίνι** και ο **Καβαλιέρι** που θέλησαν να αναβιώσουν το αρχαίο ελληνικό δράμα μέσα από μία καινούργια μουσική θεατρική έκφραση.

Η πρώτες σωζόμενες όπερες είναι η «Δάφνη» και η «Ευρυδίκη» σε μουσική του Jacopo Peri (1561-1633).

ΜΠΑΡΟΚ

Η Όπερα στην Ιταλία

«**Όπερα seria**»: Στη «σοβαρή» όπερα η μουσική έχει ιδιαίτερη βαρύτητα κυρίως στις άριες

Βενετσιάνικη Όπερα- Μοντεβέρντι (1567-1643): «ο Ορφέας» και «η Αριάδνη», «η Επιστροφή του Οδυσσέα» και η «Στέψη της Ποπαίας»

Ναπολιτάνικη Όπερα – όπερα «seria» Αλεσάντρο Σκαρλάτι (1660 -1725)

Η Όπερα στη Γαλλία-«Κωμικό μπαλέτο». «Λυρική Τραγωδία»-Ζαν Μπατίστ Λουλύ (1632 -1687): Εισάγει στην όπερα τη γαλλική «εισαγωγή» (αργό – γρήγορο – αργό).

Η Όπερα την Αγγλία-«μασκ» (masque), είδος αυλικής φάρσας με μάσκες του 16^{ου} – 17^{ου} αι.

Χένρυ Πέρσελ (1659-695): Συνέθεσε μόνο μία όπερα, το αριστούργημα «**Διδώ και Αινείας**» που αποτελεί το πρότυπο της αγγλικής όπερας μπαρόκ.

Η Όπερα στη Γερμανία.

Heinrich Shutz (1585-1672): Επηρεάστηκε από την Ιταλική όπερα μπαρόκ και έφερε στη Γερμανία το νέο ιταλικό φωνητικό ύφος.

« **Η Δάφνη**»: Το κείμενο ήταν παρμένο από την πρωτότυπη ιταλική Δάφνη.

ΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ

Η Όπερα στην Ιταλία

«**Όπερα buffa**»: Νέο είδος λυρικού δράματος με ύφος φάρσας – κωμικό στη λαϊκή γλώσσα. Οι χαρακτήρες προέρχονταν από την αστική καθημερινότητα. Η μουσική ήταν απλή και φυσική, σε αντίθεση με την «σοβαρή» όπερα. Η όπερα «μπούφα» ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής, ξεκίνησε από την Ιταλία και σύντομα κατέκτησε τις ευρωπαϊκές χώρες. **Αναπτύσσεται ιδιαίτερα τον 18^ο αι.**

Εκπρόσωποι

Περγκολέζι (1710-1736): **«Η υπηρέτρια και κυρά» - La serva padrona:**

Αντιπροσωπευτική όπερα «μπούφα» που αποτέλεσε αργότερα και πρότυπο του είδους.

Προκλασική περίοδος

Μότσαρτ: «Έτσι κάνουν όλες», «οι γάμοι του Φίγκαρο»

Η Όπερα στη Γαλλία

«**Grand όπερα**»: Επηρεασμένη από την όπερα του «μπαλέτου» και την «τραγική» όπερα, με ηρωικά θέματα – αριστοκρατία. Η γαλλική όπερα αντιστέκεται στην ιταλική «σοβαρή» όπερα, καθώς και στην όπερα «μπούφα».

Εκπρόσωπος: **Ραμό**

«Όπερα comique»

Αστική – λαϊκή όπερα. Μορφή γαλλικού μελοδράματος που ήκμασε τον 18^ο αι. Δεν έχει καμία σχέση με την κωμική όπερα «μπούφα» της Ιταλίας. Ο όρος «κωμική» χαρακτηρίζει την όπερα όπου τα διαλογικά μέρη δεν τραγουδιούνται, αλλά αποδίδονται με τη μορφή διαλόγου (πρόζα) σε αντίθεση με την όπερα «μπούφα» που αποδίδονται με το ρετσιτατίβο. Έχουν περιεχόμενο δραματικό ή και τραγικό.

Στην Αγγλία: «όπερα των ζητιάνων» - beggar's opera.

Στη Γερμανία: «ζίνγκσπηνλ» - singspiel.

Στην Ισπανία: «θαρθουέλα» - zazueta, Τύπος όπερας με διαλόγους.

Εκπρόσωπος: **Ρουσώ, Ντιτερότ**

«**Πόλεμος των Μπουφρόνων**»: Διαμάχη μεταξύ των υποστηρικτών της grand όπερας και της όπερας κωμική. Συντηρητικοί – προοδευτική ιδεολογία.

Η Όπερα στη Γερμανία

Γκλουκ (1714-1787): Ο κυριότερος εκπρόσωπος τις όπερας τις προκλασικής περιόδου που έθεσε τις βάσεις για την όπερα του 18^{ου} αι. Με τις όπερές του «**Ορφέας και Ευρυδίκη**», «**Άλκηστης**» και «**Ιφιγένεια εν Αυλίδι**» ανανέωσε την Ιταλική όπερα Μπαρόκ.

Καινοτομίες του ήταν: η εισαγωγή της χορωδίας κατά το πρότυπο του χορού της τραγωδίας, η εισαγωγή δεν αποτελεί ανεξάρτητο κομμάτι, η μουσική αποκτά διεθνή χαρακτήρα.

«*Singspiel*»: Ομιλούμενος διάλογος, τραγούδια και μικρές άριες. Θέματα από παραμύθια, μαγεία, κωμικά στοιχεία.

Μότσαρτ: «**Η απαγωγή από το σεράν**», ο «**μαγικός αυλός**»

ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

Εκπρόσωποι της Ρομαντικής όπερας ήταν ο Βέρντι και ο Βάγκνερ

Η Όπερα στη Γαλλία-«*Grand ópera*», «*Λυρικό δράμα*»: Από το 1850. Νέος τύπος όπερας με σοβαρή υπόθεση, χωρίς εντυπωσιακές σκηνές.

«*Όπερα κωμική*»

Γκουνώ (Gounod, 1818-1893): «**Φάουστ**» - λυρικό δράμα

Μέγερμπερ (Meyerbeer, 1791 – 1864): Μεγάλες όπερες – «**Ροβέρτο διάβολος**», «**Ουγενότου**», «**Αφρικάνα**»

Μπερλιόζ (1803 -1869):«**Τρώες**», «**Βεατρίκη και Βενέδικτος**»

Όφενμπαχ: Όπερα κωμική

Μπιζέ (1838-1875): «**Κάρμεν**» - λυρικό δράμα, «**Αλιείς Μαργαριταριών**»

Η Όπερα στην Ιταλία- «*σοβαρή*» όπερα, «*όπερα μπουφά*»: ύφος «*μπελ – κάντο*» (bel canto, όμορφο τραγούδι), το οποίο χαρακτηρίζεται από διανθισμένες μελωδικές γραμμές, τραγουδισμένες από φωνές μεγίστης τεχνικής.

Ο πιο σημαντικός εκπρόσωπος της Ιταλικής όπερας είναι ο **Τζουζέπε Βέρντι**.

Βέρντι: «**Ναμπούκο**», «**Ριγκολέτο**», «**Τροβατόρε**», «**Τραβιάτα**», «**Αίντα**», ο «**Χορός των Μεταμφιεσμένων**» και η μοναδική κωμική όπερα που έγραψε τον «**Φάλσταφ**».

Ροσσίνι (Gioacchino Rossini, 1792-1868): όπερα μπουφά - «**Κουρέας της Σεβίλλης**».

Ντονιτσέττι (Gaetano Donizetti, 1797-1848): Χρησιμοποίησε κυρίως την τεχνική «μπελ –κάντο». Ο κωμικές όπερες -«**Ντον Πασκούάλε**», η «**Κόρη του Συντάγματος**».

Μπελλίνι (Bellini, 1801- 1835):«**Νόρμα**».

Η Ιταλική οπερετική παράδοση συνεχίζεται προς το τέλος του Ρομαντισμού με το **κίνημα του «Βερισμού»** («αληθοφάνεια»). Οι συνθέτες του «Βερισμού» προσπαθούν να αποδώσουν το ρεαλισμό στις λυρικές όπερες, διαλέγοντας θέματα από την

καθημερινή ζωή, με ανθρώπινες και απλές καταστάσεις. Η μουσική είναι απλή και λαϊκότερη. Εκπρόσωποι αυτού του κινήματος ήταν οι:

Πουτσίνι: «Μποέμ», «Τόσκα», «Μαντάμ Μπατερφλάι», «Τουραντό».

Λεονκαβάλο: οι «Παλιάτσοι».

Μασκάνι: «Καβαλερία Ρουστικάνο».

Η Όπερα στη Γερμανία- «Μουσικό Δράμα»

Βέμπερ: Ο πρώτος εκπρόσωπος της γερμανικής όπερας - «Ελεύθερος Σκοπευτής»

Βάγκνερ: μουσικά δράματα «Ιπτάμενος Ολλανδός», «Τριστάνος και ιζόλδη», «Το Δαχτυλίδι του των Νιμπελούγκεν», «Πάρσιφαλ» κ.α.

Όπερες σταθμοί στην εξέλιξη της όπερας

Μοντεβέρντι (16ος-17ος): «Ορφέας», η «Επιστροφή του Οδυσσέα»

Γκλουκ (18^{ος}): «Ορφέας και Ευρυδίκη», «Ιφιγένεια εν αυλίδι»

Μότσαρτ (18^{ος}): «Μαγικός αυλός», «οι γάμοι του Φίγκαρο», «Ντον τζιοβάνη»

Ροσίνι (19^{ος}): «Ο κουρέας της Σεβίλλης», «Οθέλος», «Μια Ιταλίδα στο Αλγέρι»

Μέγερμπερ (19^{ος}): «Ροβέρτος ο διάβολος», «Οι Ουγενότοι»

Βέρντι (19^{ος}): «Ναμπούκο», «Ριγκολέτο», «Τραβιάτα», «Αϊντα», «Φάλσταφ»

Πουτσίνι (19^{ος} – Βερισμός): «Τόσκα», «Μαντάμ Μπατερφλάι», «Μποέμ»

Ντεμπισί (20^{ος} – Ιμπρεσιονισμός): «Πελλέας και Μελισάνθη»

Μπεργκ (20^{ος} – Εξπρεσιονισμός): «Βότσεκ»